

**แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3**
**GUIDELINES FOR DEVELOPING COMMUNICATION SKILLS IN ACCORDANCE WITH
THE FOUR PAṬISAMBHIDĀ IV PRINCIPLES FOR SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER NAKHONSAWAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3**

¹ไพลิน มาศิริ Phailin Marsiri

²พระมหาอุดร อุตโตโร (มากดี) PhramahaUdorn Uttaro (Makdee)

³อานนท์ เมธีวรฉัตร Anond Metheevarachatra

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Ann.dear2535@gmail.com

Article Received: August 11, 2025. Revised: September 29, 2025. Accepted: September 30, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้เก็บข้อมูลโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู จำนวน 302 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย (1) ด้านความน่าเชื่อถือ ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ศึกษานโยบายให้เข้าใจชัดเจนก่อนนำไปสู่การปฏิบัติ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและชัดเจน ปรับวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับสาร (2) ด้านความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในบริบทต่างๆ ได้ ใช้ภาษาเหมาะสมกับบริบท และกลุ่มเป้าหมาย ปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารหากผู้ฟังไม่เข้าใจ (3) ด้านเนื้อหาสาระ ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในการอธิบายเนื้อหาที่ซับซ้อนได้อย่างชัดเจนเข้าใจง่าย พัฒนาทักษะการฟังอย่างตั้งใจ ใช้ภาษาที่กระชับและชัดเจน ตอบคำถามได้ถูกต้องคล่องแคล่วชัดเจน (4) ด้านความสม่ำเสมอต่อเนื่อง ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ในการสื่อสารสร้างความเข้าใจในระยะยาว หมั่นตรวจสอบความเข้าใจของผู้รับสาร (5) ด้านช่องทางการติดต่อสื่อสาร ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ในการเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ปรับเปลี่ยนช่องทางการสื่อสารได้ตามสถานการณ์ (6) ด้านความสามารถของผู้รับสาร ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้รอบด้าน เข้าใจข้อคำถามได้อย่างรวดเร็ว ตอบคำถามได้ทันทีและเหมาะสม หาวิธีการค้นหาคำตอบได้อย่างรวดเร็ว (7) ด้านความชัดเจนของข่าวสาร ควร

พัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ความสามารถในการอธิบายรายละเอียด ให้เข้าใจภายในเวลาสั้นๆ ได้ใช้ภาษาที่กระชับ เข้าใจได้ง่าย และเหมาะสมกับผู้รับสาร สามารถนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ

คำสำคัญ: ทักษะการสื่อสาร, หลักปฏิสัมพันธ์ 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research article aimed to 1) study the communication skills of school administrators and 2) identify strategies for developing communication skills based on the Four Patitathāna principles of school administrators in Nakhon Sawan Primary Educational Service Area 3. This mixed-method study utilized a quantitative approach, collecting data from a sample of 302 teachers. Data were analyzed using frequency, percentage, arithmetic mean, and standard deviation. Qualitative research utilized interviews with nine key informants, with the data analyzed using content analysis.

The results revealed: 1) Overall, the communication skills of school administrators in Nakhon Sawan Primary Educational Service Area 3 were at the highest level. 2) Guidelines for developing communication skills based on the Four Patitathāna principles of school administrators consist of: (1) In terms of credibility, school administrators should be developed to possess the knowledge and expertise to thoroughly understand policies before implementing them, using clear and understandable language, and adapting communication methods to suit the audience. (2) In terms of environmental suitability, school administrators should be developed to possess the knowledge and expertise to communicate effectively and create understanding in various contexts, using language appropriate to the context and target audience. Adjust the communication method if the listener does not understand. (3) In terms of content, executives should be developed to have knowledge and expertise in explaining complex content clearly and easily. Develop listening skills attentively, use concise and clear language, and answer questions fluently and correctly. (4) In terms of consistency, executives should be developed to have knowledge in communicating to create long-term understanding. Regularly check the receiver's understanding. (5) In terms of communication channels, executives should be developed to have knowledge in selecting appropriate communication channels that are consistent with the target group and able to adjust communication channels according to the situation. (6) In terms of receiver's ability, executives should be developed to have well-rounded knowledge, understand questions quickly, answer questions promptly and appropriately, and find ways to find answers quickly. (7) In terms of message clarity, executives should be developed to have knowledge and ability to explain details so that understanding can be achieved within a short period of time, use concise, easy-to-understand language that is appropriate for the receiver, and be able to present the message in an interesting way.

Keywords: Communication Skills, The Four Patitathāna Principles, School Administrators

บทนำ

ในปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปอย่างรวดเร็วมีอัตราการแข่งขันสูงองค์กรต่างๆ จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและความเจริญก้าวหน้าในองค์กร จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ รวมทั้งแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาวะการที่เปลี่ยนแปลงไป การสื่อสารภายในองค์กรมีความสำคัญต่อการบริหารงานในทุกขั้นตอน การสื่อสารที่ดีจะช่วยสร้างความเข้าใจในนโยบายของผู้บริหาร ช่วยให้การดำเนินงานต่างๆ ภายในองค์กรดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การปฏิบัติงานตามนโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การสื่อสารเป็นแกนหลักของระบบสังคมหรือองค์กร (ณัฐชดา วิจิตรจามรี, 2554) มนุษย์จำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งนอกเหนือจากปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ยุคของข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารมีประโยชน์ทั้งในแง่บุคคลและสังคม ทำให้คนมีความรู้และโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้นทำให้สังคมเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง มนุษย์สามารถสืบทอดพัฒนาเรียนรู้และรับรู้วัฒนธรรมของตนเองและสังคมได้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชนและสังคมในทุกด้าน (จุฬาลักษณ์ สรรพยาบรรพต, 2557) การขับเคลื่อนและพัฒนาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ จึงจำเป็นที่บุคลากรต้องมีความชำนาญในทักษะด้านการสื่อสาร เนื่องจากกิจกรรมทุกอย่างขององค์กรล้วนต้องอาศัยการสื่อสาร ทั้งการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร การสอนงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับความรู้เทคนิคใหม่ๆ ในการทำงาน การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศในการทำงาน ความรู้สึกและทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน สร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างกันทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารจะใช้การสื่อสารในการควบคุมกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ซึ่งการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรในหน่วยงาน ดังนั้นการสื่อสารภายในองค์กรจึงเปรียบเสมือนเส้นใยที่เชื่อมโยงให้การบริหารงานและการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่น ระบบการสื่อสารที่ดีภายในองค์กรเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารในองค์กรได้เป็นอย่างดี

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องไม่เพียงเป็นผู้ใช้อำนาจในการสั่งการผู้ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น หากแต่จะต้องเป็นผู้บริหารที่เป็นนักการสื่อสารมืออาชีพ เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาได้วางระบบการสื่อสารภายในองค์กรให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้วการดำเนินการสำหรับขยายเครือข่ายการติดต่อ ประสานงานเพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งให้แก่สถานศึกษา ซึ่งต้องใช้กระบวนการสื่อสารที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ย่อมมีโอกาasเป็นไปได้และเมื่อการดำเนินการทุกมิติสอดประสานกันอย่างเป็นระบบผลที่เกิดขึ้นคือสถานศึกษาจะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคง แม้ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาก็ตาม (อิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2562)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่หมู่ 3 ตำบลโคกเคือ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ รับผิดชอบเขตพื้นที่บริการ 5 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอหนองบัว อำเภอตาคลี อำเภอท่าตะโก อำเภอไพศาลี และอำเภอตากฟ้า ซึ่งมีอำนาจหน้าที่มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลและสนับสนุนสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล

ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษาและจากรายงานผลปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2566 พบว่า การดำเนินงานตามนโยบายยุทธศาสตร์และจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีปัญหาและอุปสรรคซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากร ครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยให้ข้อเสนอแนะว่าควรจัดอบรมพัฒนาให้ความรู้ ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ และปัญหาด้านการบริหารซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร พบว่า 1) ครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดการพัฒนาตนเอง รู้ไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงโลกยุคใหม่ 2) สถานศึกษาขาดการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการโลกยุคใหม่ และให้ข้อเสนอแนะว่า 1) ควรส่งเสริมบุคลากรให้เข้ารับการอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่และสร้างจิตสำนึกในการบริการในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3, 2567) พบว่า ไม่มีโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรด้านทักษะการสื่อสารทั้งผู้บริหารและครู ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการทำงานในศตวรรษที่ 21 ที่เรียกว่าสังคมความรู้ ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นทุกวัน หากผู้บริหารและครูไม่ได้รับการพัฒนาฝึกอบรม พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ให้มีทักษะการสื่อสารที่ดี ก็จะส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาตามไปด้วย

ดังนั้นเพื่อให้เกิดแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรนำหลักการสื่อสารมาบูรณาการกับพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาได้โดยตรงคือหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ประกอบด้วย 1) อัตถปฏิสัมพันธ์ ปัญญาแตกฉานในอรรถ มีความแตกฉานในเนื้อหา ในความหมาย รู้จริง เข้าใจจริง หัดตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบตัวเอง 2) ธัมมปฏิสัมพันธ์ ปัญญาแตกฉานในธรรม จับประเด็นได้ จับจุดของเรื่องได้แตกฉานในตัวหลักตัวประเด็น 3) นิรุตติปฏิสัมพันธ์ ปัญญาแตกฉานในนิรุตติ คือ ภาษา ปัญญาแตกฉานในการใช้ภาษา สื่อภาษา สื่อความให้ผู้ฟังเข้าใจได้ 4) ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ ปัญญาแตกฉานในปฏิภาณ เอาข้อมูลทั้งหลายมาเชื่อมโยงกันได้ สร้างเป็นความรู้ใหม่ ใช้แก้ปัญหาได้ตรงตามสถานการณ์ คิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้สองข้อแรกใช้ในการรับข้อมูลข่าวสารเข้ามา ส่วนสองข้อหลังเป็นการนำข้อมูลข่าวสารนั้นไปใช้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน และคณะ (2567) ที่พบว่า การส่งเสริมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทยเชิงเครือข่ายประกอบด้วย 1) การสื่อสารเพื่อการเรียนการสอนเชิงพุทธ 2) การสื่อสารในสังคมเชิงพุทธ 3) การสื่อสารเพื่อการดำเนินชีวิตเชิงพุทธ 4) การรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทย โดยผลการวิจัยมีหลักพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทย คือ รู้ทันสื่อ รู้ทันสื่ออย่างผู้มีปัญญา และหลักปฏิสัมพันธ์ อันเป็นหลักสำคัญสำหรับยุคข่าวสารข้อมูล และการติดตามและประเมินผลได้กำหนดกรอบการประเมิน 3 ด้าน คือ 1) ความรู้ที่ได้รับ 2) การนำไปใช้ชีวิตประจำวัน 3) การถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพเพื่อก้าวไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งการสร้างสรรค์และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาและช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ครูในสังกัดโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 193 โรงเรียน รวมทั้งหมด 1,449 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 9 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจงเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและด้านหลักพุทธธรรม
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 7 องค์ประกอบ มาตั้งเป็นประเด็นคำถาม 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ และร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามแบบของลิเคิร์ต (Likert)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านช่องทางข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความเชื่อถือ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านเนื้อหาสาระของสาร อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ในภาพรวม

ระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านความเชื่อถือ	4.54	0.56	มากที่สุด	2
2. ด้านความเหมาะสม	4.53	0.57	มากที่สุด	3
3. ด้านเนื้อหาสาระของสาร	4.48	0.56	มาก	7
4. ด้านมีความต่อเนื่องกันและสม่ำเสมอ	4.50	0.53	มาก	6
5. ด้านช่องทางข่าวสาร	4.56	0.53	มากที่สุด	1
6. ด้านความสามารถของผู้รับ	4.52	0.53	มากที่สุด	4
7. ด้านความชัดเจน	4.51	0.54	มากที่สุด	5
ภาพรวม	4.52	0.52	มากที่สุด	

2. แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

2.1 ด้านความน่าเชื่อถือ (credibility) 1) อัตถปฏิสัมพันธ์ ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารนโยบาย 2) อัมมปฏิสัมพันธ์ ศึกษานโยบายให้มีความเข้าใจชัดเจนก่อนนำสู่การปฏิบัติ 3) นิรุตติปฏิสัมพันธ์ ใช้ภาษาที่เหมาะสมเข้าใจง่ายและชัดเจนในการสื่อสารนโยบาย 4) ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ สามารถปรับวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับสถานการณ์และความเข้าใจของผู้รับสาร

2.2 ด้านความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม (context) 1) อัตถปฏิสัมพันธ์ ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในบริบทต่างๆ ได้ 2) อัมมปฏิสัมพันธ์ สามารถอธิบายเหตุและผลของเนื้อหาที่สื่อสาร 3) นิรุตติปฏิสัมพันธ์ ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับบริบทและกลุ่มเป้าหมาย 4) ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารหากผู้ฟังไม่เข้าใจ

2.3 ด้านเนื้อหาสาระ (Content) 1) อัตถปฏิสัมพันธ์ ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในการอธิบายเนื้อหาที่ซับซ้อนได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย 2) อัมมปฏิสัมพันธ์ พัฒนาทักษะการฟังอย่างตั้งใจเพื่อจับใจความสำคัญหรือข้อคำถาม 3) นิรุตติปฏิสัมพันธ์ ใช้ภาษาที่กระชับและชัดเจน 4) ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ ตอบคำถามได้ถูกต้องคล่องแคล่วชัดเจน

2.4 ด้านความสม่ำเสมอต่อเนื่องกัน (Continuity and consistency) 1) อัตถปฏิสัมพันธ์ ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ในการสื่อสารสร้างความเข้าใจในระยะยาว 2) อัมมปฏิสัมพันธ์ หมั่นตรวจสอบความเข้าใจของผู้รับสาร 3) นิรุตติปฏิสัมพันธ์ ใช้ภาษาสื่อสารที่ง่ายไม่ทำให้เกิดความสับสนในระยะยาว 4) ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ ปรับเปลี่ยนการสื่อสารตามผลการรับรู้เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.5 ด้านช่องทางการติดต่อสื่อสาร (channels) 1) อັถถปฏิสัสมัถถา ควรรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ในการเลือกช่องทางการสื่อสาร 2) อัมมปฏิสัสมัถถา เมื่อต้องการสื่อสารสามารถรู้ช่องทางที่เหมาะสม 3) นัรุตตปิฏัสมัถถา เลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย 4) ปฏิภาณปฏิสัสมัถถา สามารถปรับเปลี่ยนช่องทางการสื่อสารได้ตามสถานการณ์

2.6 ด้านความสามารถของผู้รับสาร (capability of audience) 1) อັถถปฏิสัสมัถถา ควรรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้รอบด้าน 2) อัมมปฏิสัสมัถถา สามารถเข้าใจข้อคำถามได้อย่างรวดเร็ว 3) นัรุตตปิฏัสมัถถา มีความเชี่ยวชาญในการตอบคำถามหรือข้อสงสัยของผู้รับสารได้ทันทีและเหมาะสม 4) ปฏิภาณปฏิสัสมัถถา สามารถหาวิธีการค้นหาคำตอบได้อย่างรวดเร็ว

2.7 ด้านความชัดเจนของข่าวสาร (clarity) 1) อັถถปฏิสัสมัถถา ควรรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ความสามารถในการอธิบายรายละเอียด 2) อัมมปฏิสัสมัถถา สามารถสื่อสารให้เข้าใจภายในเวลาสั้นๆ ได้ 3) นัรุตตปิฏัสมัถถา อธิบายเหตุผลสั้นๆ และชัดเจนใช้ภาษาที่กระชับเข้าใจได้ง่ายและเหมาะสมกับผู้รับสาร 4) ปฏิภาณปฏิสัสมัถถา สามารถนำเสนอได้อย่างน่าสนใจและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจทันที

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาส่วนมากจะต้องมีประสบการณ์สอน หรือการเป็นครูก่อน ซึ่งวิชาชีพครูมีการเรียนการสอนทักษะการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การเป็นนักศึกษา การฝึกปฏิบัติการสอน การทำงานเป็นครู จำเป็นต้องใช้การสื่อสารในการทำงานอยู่ตลอดเวลาระหว่างครูกับนักเรียน ครูกับผู้ปกครองและครูกับผู้บริหารสถานศึกษา จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจและสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกรณีการ์ อานทอง และคณะ (2567) ที่พบว่า ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับการวิจัยของพัชรินทร์ ถาปิ่นแก้ว (2567) ที่พบว่า ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักปฏิสัสมัถถา 4 ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 พบผลการวิจัยที่อภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านความน่าเชื่อถือ (credibility) (1) อັถถปฏิสัสมัถถา ควรรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารนโยบาย 2) อัมมปฏิสัสมัถถา ศึกษานโยบายให้มีความเข้าใจชัดเจนก่อนนำเสนอสู่การปฏิบัติ 3) นัรุตตปิฏัสมัถถา ใช้ภาษาที่เหมาะสมเข้าใจง่ายและชัดเจนในการสื่อสารนโยบาย และ 4) ปฏิภาณปฏิสัสมัถถา สามารถปรับวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับสถานการณ์และความเข้าใจของผู้รับสาร ทั้งนี้ เพราะการที่จะสื่อสารให้มีความเข้าใจและปฏิบัติตามได้หรือการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย ทิศทางหรือแผนการก่อนและสามารถสื่อสารให้ครูหรือผู้ปฏิบัติเข้าใจตามได้และต้องมีทักษะรู้หลักในการสื่อสาร การใช้คำพูดที่เข้าใจได้ง่าย ทำให้ครูเกิดความน่าเชื่อถือในตัวผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของพัชรินทร์ ถาปิ่นแก้ว

(2567) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 คือด้านความน่าเชื่อถือ ผู้บริหารจะต้องมีความรอบรู้เชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานสามารถตอบข้อสงสัยของครู

2.2 ด้านความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม (context) 1) อรรถปฏิสัมพันธ์ ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในบริบทต่างๆ ได้ 2) อรรถปฏิสัมพันธ์ สามารถอธิบายเหตุและผลของเนื้อหาที่สื่อสาร 3) นิรุตติปฏิสัมพันธ์ ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับบริบทและกลุ่มเป้าหมาย และ 4) ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารหากผู้ฟังไม่เข้าใจ ทั้งนี้เพราะการบริหารจัดการสถานศึกษาต้องมีการประสานงานสื่อสารกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การประชุมผู้ปกครอง การประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุข การประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การสื่อสารกับครู การสื่อสารกับนักเรียน เป็นต้น ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจในการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบุคคลสถานที่หรือบริบทของผู้รับสารที่แตกต่างกันได้สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของธวัชชัย เก็นโนนกอก (2559) ที่พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนบริหารงานด้วยวิธีการสื่อสารตามเหตุการณ์ สภาพแวดล้อมมากที่สุดจึงมีความสามารถในการสื่อสารที่มีไหวพริบสื่อสารได้ถูกวิธี ถูกที่ ถูกเวลา ตรงวัตถุประสงค์ซึ่งจะต้องแสดงกริยาท่าทางการพูด การอ่าน การเขียน การฟัง ให้ผู้ที่สื่อสารด้วยเกิดความเข้าใจและทันต่อเหตุการณ์ในโลกยุคปัจจุบัน

2.3 ด้านเนื้อหาสาระ (Content) 1) อรรถปฏิสัมพันธ์ ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้มีความเชี่ยวชาญในการอธิบายเนื้อหาที่ซับซ้อนได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย 2) อรรถปฏิสัมพันธ์ พัฒนาทักษะการฟังอย่างตั้งใจเพื่อจับใจความสำคัญหรือข้อคำถาม 3) นิรุตติปฏิสัมพันธ์ ใช้ภาษาที่กระชับและชัดเจน และ 4) ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ ตอบคำถามได้ถูกต้องคล่องแคล่วชัดเจน ทั้งนี้เพราะนโยบายทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอมีการใช้คำที่เข้าใจได้ยากหรือมีการใช้อธิบายจำนวนมากบางครั้งการอ่านทำความเข้าใจก็อาจคาดเคลื่อนได้ เช่น นโยบายการดำเนินงานระบบธนาคารหน่วยกิตแห่งชาติ (Credit Bank) นโยบายเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) นโยบายพัฒนาสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลตามกรอบระบบสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) เป็นต้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจก่อนและนำมาสรุปอธิบายโดยใช้คำที่เข้าใจได้ง่ายไม่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพรรณ โสภา และสุมิตร สุวรรณ (2568) ที่พบว่า แนวทางการสื่อสารด้านเนื้อหา ควรเลือกใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายตรงประเด็น เนื้อหาไม่รายละเอียดครบถ้วนเพียงพอ โดยรวบรวมเอาเฉพาะเนื้อหาที่จำเป็นส่งให้ผู้รับสารผู้ส่งสารควรจัดลำดับข้อมูลเนื้อหาให้เป็นระบบ โดยเริ่มจากข้อมูลเนื้อหาพื้นฐานไปจนถึงรายละเอียดที่สำคัญและมีการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาก่อน

2.4 ด้านความสม่ำเสมอต่อเนื่องกัน (Continuity and consistency) 1) อรรถปฏิสัมพันธ์ ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ในการสื่อสารสร้างความเข้าใจในระยะยาว 2) อรรถปฏิสัมพันธ์ หมั่นตรวจสอบความเข้าใจของผู้รับสาร 3) นิรุตติปฏิสัมพันธ์ ใช้ภาษาสื่อสารที่ง่ายไม่ทำให้เกิดความสับสนในระยะยาว และ 4) ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ ปรับเปลี่ยนการสื่อสารตามผลการรับรู้เพื่อให้พัฒนามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการนั้นมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งหรือแทบจะทุกปีงบประมาณ มีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย ตามบริบทของปัญหา การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องสื่อสารอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องไม่เกิดความสงสัย ไม่แน่ใจว่านโยบาย

หรือจุดประสงค์ยังเป็นเหมือนเดิมหรือไม่ เช่น การประกาศนโยบายไม่บังคับสวมชุดลูกเสือแต่ในความจริงในการเข้าร่วมพิธีการก็ต้องสวมชุดลูกเสือ ผู้บริหารสถานศึกษาก็ต้องสื่อสารเน้นย้ำกับนักเรียนและผู้ปกครองให้มีความเข้าใจตรงกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลัง สอดคล้องกับการวิจัยของรตนพร โชติทวีศักดิ์ศรี และคณะ (2568) ที่พบว่า วิธีการพัฒนาทักษะการสื่อสารควรพูดสร้างความรู้สึกหรือแรงบันดาลใจอย่างต่อเนื่อง ในการสื่อสารค่านิยมขององค์กร การแจ้งข้อมูลให้พนักงานทราบมีการตอกย้ำถึงมุมมองแตกต่างกันของบุคลากรเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรและผู้นำสามารถแสดงให้บุคลากรเห็นได้ด้วยการสื่อสารที่ดีเป็นอย่างไร

2.5 ด้านช่องทางการติดต่อสื่อสาร (channels) 1) อัตถปฏิสัมพันธ์ ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ในการเลือกช่องทางการสื่อสาร 2) อัมมปฏิสัมพันธ์ เมื่อต้องการสื่อสารสามารถรู้ช่องทางที่เหมาะสม 3) นิรุตติปฏิสัมพันธ์ เลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และ 4) ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ สามารถปรับเปลี่ยนช่องทางการสื่อสารได้ตามสถานการณ์ ทั้งนี้เพราะ การเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับสารเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสาร เช่น หากผู้รับสารอยู่ในภูเขาหรือในที่ไม่มีสัญญาณทางโทรศัพท์ ผู้รับสารมีปัญหาทางการได้ยิน การสื่อสารด้วยอีเมลกับผู้ปกครองที่ไม่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่มีคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือ ผู้บริหารจำเป็นต้องรู้จักวิเคราะห์เลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมในแต่ละบุคคลหน่วยงานที่ติดต่อสื่อสารด้วย สอดคล้องกับการวิจัยของพรพรรณ โสภา และสมิทร สุวรรณ (2567) ที่พบว่า ควรเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลของผู้รับสารมีความถนัด รวดเร็วและถูกต้องมีการจัดอบรมให้ความรู้เพื่อแนะนำการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในการสื่อสารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีการประเมินการใช้งานช่องทางการสื่อสารต่างๆ โดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้งาน

2.6 ด้านความสามารถของผู้รับสาร (capability of audience) 1) อัตถปฏิสัมพันธ์ ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้รอบด้าน 2) อัมมปฏิสัมพันธ์ สามารถเข้าใจข้อคำถามได้อย่างรวดเร็ว 3) นิรุตติปฏิสัมพันธ์ มีความเชี่ยวชาญในการตอบคำถามหรือข้อสงสัยของผู้รับสารได้ทันทีและเหมาะสม และ 4) ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ สามารถหาวิธีการค้นหาคำตอบได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชา เป็นผู้สั่งการ ในการปฏิบัติงานต้องมีการสั่งงานเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามและเมื่อสั่งการไปแล้วจากการปฏิบัติงานส่วนมากมักมีข้อสงสัยหรือปัญหาเกิดขึ้นในการปฏิบัติงานตามมาอยู่เสมอ ว่าสิ่งที่ทำเข้าใจถูกต้องหรือทำถูกต้องหรือไม่ หรือความคิดที่จะทำนั้นถูกต้องหรือไม่ ผู้บริหารสถานศึกษานอกจากการรู้จักสั่งการด้วยการพูดให้เข้าใจง่ายแล้วจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถทักษะแก้ปัญหาที่รอบด้านจากการฝึกฝนตนเองอยู่เสมอตอบคำถามได้ทันทีและถูกต้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับการวิจัยของศิริรัตน์ วงศ์คำจันทร์ และชลภรณ์ สุวรรณสัมฤทธิ์ (2566) ที่พบว่า การพูดเป็นทักษะการสื่อสารที่มนุษย์ใช้อยู่เป็นประจำใช้กันมากที่สุดในการติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทศนคติหรือส่งต่อความเข้าใจจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันหากผู้พูดและผู้ฟังเข้าใจไม่ตรงอาจก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน งานไม่สำเร็จหรือไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้

2.7 ด้านความชัดเจนของข่าวสาร (clarity) 1) อัตถปฏิสัมพันธ์ ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ความสามารถในการอธิบายรายละเอียด 2) อัมมปฏิสัมพันธ์ สามารถสื่อสารให้เข้าใจภายในเวลาสั้นๆ ได้ 3) นิรุตติปฏิสัมพันธ์ อธิบายเหตุผลสั้นๆ และชัดเจน ใช้ภาษาที่กระชับ เข้าใจได้ง่ายและเหมาะสมกับผู้รับสาร

และ 4) ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ สามารถนำเสนอได้อย่างน่าสนใจและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจทันที ทั้งนี้เพราะข้อมูลข่าวสารในยุคปัจจุบันมีจำนวนมากมายมหาศาล ทำให้คนแต่ละคนไม่สามารถศึกษาข้อมูลหรือมีความรู้ได้เท่าทัน รวมทั้งมีเวลาจำกัดในการเรียนรู้ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีทักษะในการศึกษาทำความเข้าใจ แล้วสามารถสรุปย่อให้สั้นและอธิบายให้มีความเข้าใจได้อย่างง่าย รวดเร็วและใช้เวลา น้อยที่สุด อีกทั้งยังต้องมีความถูกต้องด้วย สอดคล้องกับการวิจัยของสอสิหะ หลีแจ้ง และสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2566) ที่พบว่า หน้าที่ของฝ่ายบริหารก็คือการออกคำสั่งกับกลุ่มบุคคลที่อยู่ในองค์การ การออกคำสั่งดังกล่าว จำเป็นต้องใช้การสื่อสารที่รวดเร็ว แน่นนอนและถูกต้อง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 อธิบายได้ว่า

วงกลมด้านใน คือจุดประสงค์ของการศึกษาวิจัย คือ แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของ ผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

วงกลมตรงกลาง คือหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่นำมาบูรณาการใน การวิจัยประกอบด้วย 1) อัตถปฏิสัมพันธ์ คือ ปรีชาแจ้งในอรรถ 2) อัมมปฏิสัมพันธ์ คือ เข้าใจในธรรม 3) นิรุติปฏิสัมพันธ์ คือ ชำช่องในภาษา 4) ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ คือ คิดแก้ปัญหาทันการณ์

วงกลมด้านนอก คือแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลัก ปฏิสัมพันธ์ 4 ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ใน 7 ด้าน ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เนื้อหาสาระ ความถูกต้องแม่นยำ การนำเสนอที่น่าสนใจ การเลือกใช้ภาษา และการใช้สื่อ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่หน่วยงานทางการศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะด้านการสื่อสารที่ดี เนื่องจากอาจมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานหากผู้บริหารไม่สามารถรับนโยบายและสื่อสารนโยบายที่ชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาได้ก็จะส่งผลต่อการปฏิบัติตามนโยบายตามมา
 - 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาตนเองในด้านทักษะการสื่อสารยุคเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้การสื่อสารสามารถเข้าใจได้ง่าย ง่ายรวดเร็วสามารถทำได้ต่อเนื่อง ตอบคำถามครูและผู้เกี่ยวข้องได้อย่างทันที ไม่ก่อให้เกิดความสับสนเกี่ยวกับนโยบายในระยะยาว เช่น การใช้โปรแกรมออกแบบอินโฟกราฟิกส์ Canva การใช้โปรแกรม Tiktok การใช้คลิปวิดีโอสั้น เป็นต้น
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา
 - 2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล
 - 2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการสื่อสารที่เข้าใจง่ายของผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการใช้สื่อดิจิทัล
 - 2.4 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาต่อความเข้าใจในนโยบายของครูและบุคลากรทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ อานทอง และคณ. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปิจิตร เขต 2. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 4(11), 13-26.
- จุฬาลักษณ์ สรรพยาบรรพต. (2557). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสื่อสาร. แหล่งที่มา <https://julalakdee.wordpress.com/ความรู้เบื้องต้นเกี่ยว/> สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2567.
- ณัฐชดา วิจิตรจามรี. (2554). การสื่อสารในองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธวัชชัย เก็นโนนกอก. (2559). องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสามารถในการสื่อสารของผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(2), 98-106.
- พรพรรณ โสภา และสุมิตร สุวรรณ. (2568). การสื่อสารเพื่อการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพภายในโรงเรียน สังกัดเทศบาล อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. แหล่งที่มา <https://shorturl.asia/GYH7k> สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2568.

- พระมหาญาณวฑฺฒน์ ฐิตวฑฺฒโน และคณะ. (2567). การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทย. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 11(3), 1-14.
- พัชรินทร์ ธารินแก้ว. (2567). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 12(46), 171-181.
- รตนพร โชติทวีศักดิ์ศรี และคณะ. (2567). แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 5(3), 108-119.
- ศิริรัตน์ วงศ์คำจันทร์ และชลารณ สุวรรณสัมฤทธิ์. (2566). ทักษะการสื่อสารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(3), 825-838.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2562). ปฏิสัมพันธ์ 4 ที่ฉายแสงแห่งพุทธปัญญา. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- สลีหะ หลีแจ้ และสุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2566). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. (2567). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. แหล่งที่มา <https://www.shorturl.asia/K9Y5Q> สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2567.
- อิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์ และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2562). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 13(2), 136-144.